

BERNARDI SERMONES.

(Vide Opera divi Bernardi, inter Patrologiæ tomos proxime edendos.)

ANNO DOMINI MC.

MANEGALDUS

NOTITIA HISTORICA ET LITTERARIA.

(FABRIC., *Biblioth. med et inf. Lat. IV, 12.*)

Manegaudus, Manegaldus, Manegoldus de quo Anonymus Mellicensis cap. 105. *Manegoldus presbyter, modernorum magister magistrorum, strenuus assertor veritatis fuit, a qua nec promissis nec minis schismatici regis flecti potuit. Quin imo in dissensione illa quæ inter Gregorium VII et Henricum IV exorta fuit, pro tuenda justitia laboravit usque ad vincula. Exstat ad eum scripta quædam exhortatoria Ivonis episcopi Carnotensis epistola (quadragesima inter Ivonianas). Hic textum Isaïæ prophetæ paginalibus clausulis distinxit. Super Matthæum vero glossas continuas scribit. Scribit quoque super Psalterium, opus præstantissimum, super topazium et aurum overyzum pretiosum. Hujus ut videtur opusculum pro Gregorio VII, sed jam defuncto, et post A. 1080, ante A. 1101, scriptum adversus Wolfelmarum Coloniensem edidit laudatissimus Muratorius tomo quarto Anecdotorum Latinorum, Patavii 1713, 4°. Quæ autem contra Epistolam Wenerici scripturum se promittit, nusquam exstant. Haud dubie idem *Manegundus* est, quem Henricus Gandavensis cap. 28, ait ingenii sui monumenta in expositione Psalmorum et Epistolarum Pauli posteris reliquisse. Huic Manegoldo Teutoni tribui a nonnullis Commentarios in Psalmos, Coloniæ 1536, fol., editos, Miræus ex Joan. Molano adnotavit, quos tamen Remigii Antissiodorensis episcopi esse communis est persuasio. Verisimile etiam clarissimo Muratorio visum de eodem mentionem fieri in Ptolemæi Lucensis Annalibus ad. A. 1690: *Per idem tempus floruit in Teutonia quidam phitosophus, cui nomen Menegaldus, cujus uxor et filiæ in philosophia fuerunt permaximæ.* Anonymus apud Andream du Chesne tom. IV, de rebus Francor., pag. 89: *Hoc tempore**

*tam in divina quam inhumana philosophia floruerunt Lanfrancus Cantuariorum episcopus, Guido Langobardus, Maingaudus Teutonicus, Bruno Remensis, qui postea vitam duxit eremiticam. Fuit hic magister Manegoldus de Luttenbach inter primos canonicos et præpositus canonicorum regularium Murba-censium in Alsatia, de quo Bertholdus Constantiensis in appendice ad Hermannum Contractum ad A. 1093 et 1098, et auctor incertus ad A. 1090, apud Urstium tom. II, pag. 85. Diversus adeo a duobus ejusdem temporis, Manegoldo abbate S. Georgii in Suevia, quem a monachis suis occisum (1) refert idem Bertholdus ad A. 1100, et a Manegoldo Raitenburchensi decano, cujus librum pro defensione Gregorii VII. compositum ipse adhuc vivente, tamen ab ipso non approbatum memorat Gerlachus præpositus Reichersbergensis apud clariss. Pezium tom. II Anecdotorum, parte II, pag. 491. Confer ejusdem prolegomena ad illum tomum pag. xxix seq. et Diarium eruditorum Italiæ tom. XV, pag. 32 seq. [Opusculum a Muratorio editum longe diversi est argumenti ac censuit hic Fabricius. Totus enim in eo est ut demonstret haud ita probanda esse veterum paganorum scripta ut omnia indiscriminatim admittantur, cum plura in eis esse evincat quæ dogmatibus fidei nostræ adversantur. Hæc contra Wolfelmum usque ad cap. 25 disputantur; tum vero duobus tantummodo capitibus de causa Gregorii VII agitur, quæ adjecisse se in præfatione operis auctor profitetur eo quod sciret Wolfelmum dominum papam Gregorium polluto ore lacerasse; ideo ait: *aliquid de illo adnectendum duxi.* MANSI.]*

1) Acta Sanctor. tom. III, Februar. pag. 52.

L. A. MURATORII

IN OPUSCULUM SUBSEQUENS ADMONITIO.

(Anecdota Latina. IV. 163. Patavii 1713.)

Ex codice ms. 305, lit. S. Ambrosianæ bibliothecæ descriptum est hoc opusculum. Ejus auctor nomine tantum ac magistrali munere mihi notus, cætera ignotus, de illo nihil afferentibus celebrioribus historiæ litterariæ scriptoribus. Neque porro mihi aut satis otii ut exquiram, aut satis librærum ut inveniam aliquam

Je illo, et de Wolfelmo Coloniensi fortasse ampliorem notitiam. Quod memini me legere olim, in clariss. Baluzii Miscellan. tom. IV memoratur *Manegaudus* quidam, qui vixisse et scripsisse nonnulla videtur circa an. Ch. 1150. In schedis quoque meis mss. reperio brevem catalogum librorum nondum editorum exhibitum olim eruditissimo Holstenio, bibliothecæ postea Vaticanæ præfecto, ubi hæc habentur : « *Menegaldus* vel *Menengaldus*; Latinus historicus : *Historia ecclesiastica*. Qui plurima e Trogo Pompeio et Justino quoad profana transcripsisse videtur. Initium operis hoc est : *Assyriorum regum potentissimus olim fuit Ninus, qui bellum finitimis inferens regibus, etc.* Sequitur adnotatio. *Lucas Holstenius* : *Io credo che sia un Manigoldo..... auctor nullius iudicii nec pretii, quorum centuriæ reperiuntur passim in bibliothecis monasteriorum, qualis Petrus Comestor, Vincentius Bellovacensis, alique ejus farinae consarcinatores, qui cum nullum suis historiis initium reperire possent, ab exordio mundi repetebant, ut mali poetæ Trojanum bellum gemino ordiuntur ab ovo. Forte sub finem ad particularem alicujus gentis Historiam, et ad sua tempora delabitur, quæ usui esse possent ad illorum temporum cognitionem : quod de proximo, et in præsentī desperandum. At incertum mihi an ista ad Manegaldum sive Manegaudum nostrum aliqua ex parte pertineant.*

Quo tamen tempore scriptor hic floruerit, conjectura assequi non difficile possumus. Agit ille de celeberrimis Gregorii VII pontificis maximi controversiis cum Henrico IV imperatore, atque ita agit ut rem non antiquam, sed recentem, et lites ante paucos annos agitata, non obscure innuat. Carpit enim cap. 22 in Wolfelmo ejusque sociis *contentiones et dissensiones quibus vos operarii carnis maxime totis his temporibus studuistis*. Tum cap. seq. apertius de his agit, Gregorii VII causam defendens, atque inter cætera scribit : *Non defuerunt eo tempore viri magni et religiosi, quibus iniquitas tanta non placuit; hodieque supersunt in eodem regno (Teutonico) quam plurimi, qui miserante Deo nondum Baal genua curvaverunt., etc., infra subdit: Pudori saltem vestro sufficere poterant discreti viri in circuitu vestro constituti, etc., schisma vestrum libera detestatione impugnantes*. Schismate igitur adhuc sejuncti erant ab apostolica sede Germani Henrico faventes, et adhuc nulla fere civitas, ut ipse ait, *in tota Latinitate erat quæ non haberet divisum in varia studia populum, his pro Gregorii VII, jam vita functi, memoria, illis vero pro Henrico IV, ut reor, vivente pugnantis*. Addit insuper Manegaudus : *Vos ad irritandum Altissimum, et augmentum profanationis, in sacrificiis vestris pro Wiperto tanquam Patre et pontifice animarum vestrarum divinam clementiam imploratis*. Quæ omnia suadere videntur adhuc in vivis fuisse Guibertum antipapam cum hæc scriberet Manegaudus. Reliqua legantur quæ idem auctor habet capite primo et postremo, ac tandem, ni fallor, statuatur, compositum fuisse opusculum istud ante annum Ch. millesimum et centesimum primum (quo verisimilius est e vivis excessisse pseudopapam Guibertum) aut saltem non longe ab iis temporibus. In eam itaque sententiam feror non alium fuisse opusculi hujus scriptorem a Manegaldo, cujus mentionem forte ostendi in Annalibus Ptolemæi Lucensis, pag. 952, tom. XXV Biblioth. Patr. Ita vero scribit historicus ille ad annum Christi 1090 : « *Per idem tempus floruit in Teutonia quidam philosophus, cui nomen Menegaldus, cujus uxor et filia in philosophia fuerunt permaximæ.* »

Juvabit autem hinc discere cap. 4 rationem cur veteres Christiani antipodas negandos sibi censerent. Nimirum qui eos statuebant, tellurem excogitarunt in quatuor habitabiles partes divisam, quarum duæ saltem a reliquis præcisæ ita essent causa interpositæ zonæ torridæ, ut nullum hominum inter eas commercium intercedere posset : quare his positis excidebat certissimum, divinitusque traditum, dogma de humani generis ex Adamo propagatione, et de annuntiando Evangelio per totum terrarum orbem. At Columbus, ac cæteri Americæ Indiarumque lustratores primi, tum ethnicorum hypothesim, tum Christianorum metum hac de re omnem sustulere. Deinde cap. 23 discas Historiam rerum gestarum a Gregorio VII papa clucubratam fuisse per Salisburgensem archiepiscopum, quem Gebhardum sive Gebehardum fuisse arbitror, in Baronianis Annalibus memoratum. An autem Historia hæc idem sit ac *epistola S. Gebhardi archiep. Salisburg. ad Hermannum Metensem*, quæ a Tengnagelio edita est Ingolstadii an. 1612 inter *Vetera Monumenta contra schismaticos, etc.*, aliorum erit inquirere. Iterum hæc cap. 24 auctorem epistolæ cujusdam dolosæ admodum et calumniosæ contra Gregorium VII fuisse Wiricum Trevirensis magistrum, qui Virdunensis episcopi personam induit. Tu reliqua ad theologiam et philosophiam spectantia perpende.

MAGISTRI MANEGALDI

OPUSCULUM

CONTRA WOLFELMUM COLONIENSEM.

Cum nuper in hortis Lutenbach conveniremus, A divinis litteris eruditum, innata feritate et studio et more scholarium de Scripturis, quæ tunc inter manus erant, sermo mihi contra te oriretur, multa oratione decursa in hoc quasi quemdam nodum incidimus, et trahere cœpimus contentions funem, ut tu pauca, quæ tibi displicerent, philosophos, atque Macrobius De somnio Scipionis, de quo tunc verbum erat, dixisse contenderes; ego e contra plurima fidei et salutis nostræ contraria in ipsis me invenisse assererem; ac eo usque cursus verborum prolapsus est, ut facile patere posset aut te parum contradicendi, quæ nescires velle defendere, aut si ita sentire ut dicebas, plane a rationibus sinceræ fidei deviasse. Et quia contingere solet quosdam strepitum verborum et superficiem narrationis attendere, non expendere sensum mentemque scribentis, velut qui sine gustu et odoratu radicem quidem rerum, sed vim saporis et odoris sensu perduto non discernunt; quosdam vero per orationum sonum sensuum secreta rimari, et sicut frigida exterius seponunt a calidis, ita interior bona secernunt